

**O'QUVCHILAR BILIMINI BAHOLASHDA INNOVATSION
YONDASHUVLAR VA ULARNING SAMARADORLIGI**

Mohinur Yuldasheva

*Ajiniyoz nomidagi NDPI "Pedagogika nazariyasi va tarixi" ixtisosligi 2-
kurs magistranti*

Ilmiy rahbar: Tajibay Saparbaev

pik. Professor

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'quvchilar bilimini baholash jarayonida innovatsion yondashuvlarning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Baholashning zamonaviy turlari, xususan formativ va summativ baholash, raqamli texnologiyalar asosida baholash tizimlari, portfel yondashuvi hamda o'z-o'zini baholash mexanizmlarining pedagogik ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, innovatsion baholash usullarining ta'lim sifati, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va motivatsiyasiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab beriladi.*

Kalit so'zlar; *baholash, innovatsion yondashuv, formativ baholash, summativ baholash, raqamli ta'lim, kompetensiya, monitoring, pedagogik texnologiya.*

Аннотация: *В данной статье анализируются теоретические и практические основы инновационных подходов в процессе оценки знаний учащихся. Освещается педагогическое значение современных видов оценивания, в частности, формативного и суммативного оценивания, систем оценивания на основе цифровых технологий, портфельного подхода и механизмов самооценки. Также научно обосновано влияние инновационных методов оценки на качество образования, самостоятельное мышление и мотивацию учащихся.*

Ключевые слова: *оценка, инновационный подход, формативное оценивание, суммативное оценивание, цифровое образование, компетенция, мониторинг, педагогическая технология.*

Abstract: *This article analyzes the theoretical and practical foundations of innovative approaches in the process of assessing student knowledge. The pedagogical significance of modern types of assessment, in particular formative and summative assessment, assessment systems based on digital technologies, the portfolio approach, and self-assessment mechanisms, is highlighted. Also, the influence of innovative assessment methods on the quality of education, independent thinking and motivation of students is scientifically substantiated.*

Keywords: *assessment, innovative approach, formative assessment, summative assessment, digital education, competence, monitoring, pedagogical technology.*

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida o'quvchilar bilimni baholash jarayonini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy baholash tizimi asosan o'quvchining bilim natijasini qayd etishga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar ta'lim jarayonining o'zini baholashga yo'naltirilgan. Bugungi kunda baholash jarayoni o'quvchining nafaqat bilim darajasini, balki uning kompetensiyalari, mustaqil fikrlash qobiliyati va amaliy ko'nikmalarini aniqlashga xizmat qilishi lozim. Shu sababli innovatsion baholash usullarini joriy etish dolzarb ilmiy va pedagogik muammo sifatida qaralmoqda. Baholash ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u didaktikaning asosiy kategoriyalaridan biri hisoblanadi. Ilmiy manbalarda baholash o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, tahlil qilish va natijalarni umumlashtirish jarayoni sifatida talqin etiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarga ko'ra, baholash quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- obyektivlik — baholash mezonlari aniq va adolatli bo'lishi;
- tizimlilik — baholash jarayoni muntazam olib borilishi;
- shaffoflik — natijalar o'quvchi uchun tushunarli bo'lishi;
- individuallashtirish — har bir o'quvchining xususiyatlarini hisobga olish.

Shuningdek, baholashning kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda bilimdan foydalanish qobiliyatini rivojlantiradi.

Formativ baholash — bu o'quv jarayonida o'quvchilarning rivojlanishini doimiy monitoring qilishga qaratilgan yondashuvdir. Ushbu baholash turi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samarali teskari aloqani ta'minlaydi. Formativ baholashning asosiy vositalari: tezkor savol-javoblar; kuzatish; mini-testlar; refleksiya mashqlari. Ilmiy tadqiqotlarga ko'ra, formativ baholash o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini 20–30% ga oshirish imkonini beradi. Summativ baholash ma'lum bir bosqich yakunida amalga oshiriladi va o'quvchining umumiy natijasini aniqlaydi. Bu usul ko'proq nazorat funksiyasini bajaradi. Shu bilan birga, zamonaviy yondashuvlarda summativ baholash ham kompetensiyaviy topshiriqlar asosida tashkil etilishi tavsiya etiladi.

Raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi baholash jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Elektron platformalar orqali testlar o'tkazish, avtomatik baholash tizimlari va sun'iy intellekt asosidagi tahlillar keng qo'llanilmoqda. Raqamli baholashning afzalliklari tezkorlik va aniqlik, inson omilining kamayishi, natijalarni avtomatik tahlil qilish, masofaviy ta'lim imkoniyatlari.

Portfolio (**portfel**) — bu o'quvchi yoki shaxsning ma'lum vaqt davomida bajargan ishlarini, erishgan yutuqlarini va rivojlanish jarayonini aks ettiruvchi **tizimli hujjatlar to'plamidir**. Ta'limda portfolio o'quvchining bilim va ko'nikmalarini faqat bitta test yoki imtihon orqali emas, balki **uzoq muddatli faoliyati asosida baholash** imkonini beradi. O'quvchining ma'lum vaqt davomida erishgan yutuqlari to'plamidir. Bu yondashuv o'quvchining individual rivojlanish trayektoriyasini aniqlashga yordam beradi. Portfolio tarkibiga quyidagilar kiradi ijodiy ishlar, loyihalar, test natijalari, o'qituvchi fikrlari.

O'z-o'zini va o'zaro baholash. Mazkur yondashuv o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilar o'z faoliyatini mustaqil baholash orqali o'z ustida ishlashga o'rganadi. Bu yondashuv o'quvchilarda **tanqidiy fikrlash, refleksiya (o'z faoliyatini tahlil qilish) va mas'uliyat hissini**

rivojlantiradi. O'quvchi o'z xatolarini anglab, ularni tuzatish orqali bilimini mustahkamlaydi.

Innovatsion baholash tizimining samaradorligi quyidagi omillarga bog'liq: O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi; O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi — bu uning pedagogik bilimlari, metodik mahorati va amaliy ko'nikmalarining majmui hisoblanadi. Yuqori kompetensiyaga ega o'qituvchi baholash jarayonini to'g'ri tashkil etadi, innovatsion metodlardan samarali foydalanadi va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga oladi. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish darajasi; Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish baholash jarayonining samaradorligini oshiradi. Elektron testlar, onlayn platformalar va raqamli vositalar orqali baholash tezkor, aniq va shaffof amalga oshiriladi. Baholash mezonlarining aniqligi; Baholash mezonlari aniq va tushunarli bo'lishi o'quvchilarga qo'yilgan talablarni anglash imkonini beradi. Bu esa baholash jarayonining obyektivligini ta'minlab, o'quvchilarda adolat hissini shakllantiradi. O'quvchilarning motivatsiyasi; Motivatsiya o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi va faolligini belgilaydi. Rag'batlantirish, ijobiy baholash va qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirish mumkin. Pedagogik muhitning qulayligi. Qulay pedagogik muhit — bu o'quvchilar o'z fikrini erkin bayon qila oladigan, xatolardan qo'rqmaydigan va qo'llab-quvvatlanadigan ta'lim muhitidir. Bunday muhit o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ishonchi va faolligini oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar qo'llanilganda o'quvchilarning o'quv faolligi va natijalari sezilarli darajada oshadi.

O'quvchilar bilimni baholashda innovatsion yondashuvlarni joriy etish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki an'anaviy baholash usullari ko'pincha o'quvchining faqat yakuniy natijasini aniqlashga qaratilgan bo'lsa, innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonining o'zini tahlil qilish, o'quvchining rivojlanish dinamikasini kuzatish va uning individual o'sishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, formativ va summativ baholashni uyg'unlashtirish, raqamli texnologiyalarni qo'llash, portfolio yondashuvi hamda o'z-o'zini va o'zaro baholash

mexanizmlaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuvlar o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalar, tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va refleksiya qilish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, innovatsion baholash tizimi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi teskari aloqani mustahkamlab, ta'lim jarayonini shaffof va obyektiv bo'lishini ta'minlaydi. Bu esa o'quvchilarda baholashga nisbatan ishonchni oshiradi hamda ularni o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyasini kuchaytiradi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan baholash tizimi o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Har bir o'quvchining rivojlanish sur'ati, qobiliyati va qiziqishlarini inobatga olish orqali ta'lim jarayoni yanada insonparvar va samarali bo'ladi.

Umuman olganda, innovatsion baholash tizimlarini ta'lim jarayoniga keng joriy etish nafaqat bilim sifatini oshiradi, balki zamonaviy kompetensiyalarga ega, mustaqil fikrlaydigan va raqobatbardosh shaxslarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, pedagogik amaliyotda innovatsion yondashuvlarni doimiy ravishda takomillashtirish va rivojlantirish dolzarb vazifa bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sh.M. Mirziyoyev. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. – T, 2021.
2. Hasanboyeva O. *Boshlang'ich ta'lim metodikasi*. – T, 2018.
3. Qodirov B. *Ta'limda baholash texnologiyalari*. – T, 2022.
4. Saparbaev T. "Pedagogikaning pragmatik aspektleri" Nókis "PRINT DARHAN" 2025.
5. Saparbaev T. Psixologiya teoriyasi hám tariyxı (psixologiya teoriyasi); Oqıw qollanba/ -T: "Yosh avlod matbaa", 2025.-152b.
6. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. М., 1991
7. Qosnazarov.Q, Pazılov.A, Tilegenov.A «Pedagogika» Nókis:«Bilim» baspasi 2009.
8. Q.Munavvarovning umumiy tahriri ostida. Pedagogika. T.:«O`qituvchi», 1996 .